

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De acceptione personarum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

rum propriorum est nimis tenax: sic tamen, ut nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: ut cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut graui necessitate, aut cum generat alius scandalum: quod utrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: prout vsu uenientis qui ex effectu diuitiarum parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis confetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in son. no.* in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum est in situato, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis propofita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, ut confessio de tali peccato sic facienda sit: ut explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnus æquiualentis pluribus alius. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue damnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: ut intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: ut cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suorum pupillorum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad prouidendum de necessitatibus uxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra libertatem; nisi sit adhuc contra charitatem: ut cum per cam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut graui indigenti: aut sit cum præparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

QVÆSTIO III.

Quæ sint species avaritiæ.

IN vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditorem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thoma: quod avaritia sit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque ut est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam viscera clauduntur pauperibus. Ut vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit ut homo semper sit mente sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effecta autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, ut vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) unde est violentia: interdum (quod commutiter fit in contractibus) ut utatur dolo: qui commissus nuda, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est, roditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. à cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate, inquietudinis seu sollicitudinis inordinata: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capituli: tum ex his do. uicibus quæ Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, ut de occidendo inimico, de rapienda uxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, ut de aliqua prodigalitate facienda in conuiuio, de fingendis mendaciis iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem ultimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam cuiusmodi rem non acquirere, aut non conferuare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: ut is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquam diffidens de Dei prouidentia: ut cui quis postis conuenientibus ac sufficientibus mediis, timet se non confecturum quod intendit, etiam si putet id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, ut de vindicta tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constitendam, illa furto superadditur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commerciis, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 2. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: ut censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditione tandem, quæ est manifestatio occulti, nata inferre nocuentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis nocuentum: prout Dalia prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, ut cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Arrialla, Foletus in cit. tract. cap. 43. si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsi dominis prodere: concurrentibus his conditionibus. Prima, ut id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, ut ex traditione non sequatur occisiones hominum aut grauia scandala. Tertia, ut veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquam autem his deficientibus, minimè peccetur venialiter agendo in debito modo non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, ut cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cum obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: ut quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimendo: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 24. cap. 6.

CAPVT III.

De acceptione personarum.

SVMMARIVM.

32. Quid sit acceptione personarum.

33. D. ore iustitia ad accipiendum personarum.

34. Ea peccatum est suo genere mortale.

35. Locum habet in distributione publico: an beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.

36 Item que in exercitio iudiciorum, & impositione onerum publicorum, ac etiam in delationibus honoris.

37 De collatione publico, & officiorum secularium facta in indigna.

38 Quare nunc licitum sit vendere publica officia secularia.

39 Obligatio suspicientis aliquid cuiusmodi officium.

40 De acceptione personarum in iudiciis, quod sit damnabile, & habeat locum in iis etiam iudiciis, quae relinquuntur iudicis arbitrio.

41 Iudex nihilominus potest pro amico iudicare secundum quod quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causae, ob quam non debetur.

42 Tenetur iudicare secundum opinionem probabiliorum: sive oppositum saltem esse putet, sive non.

43 De acceptione personarum in honoribus exhibendis duo notanda.

DE acceptione personarum agunt D. Tho. & interpretes ipsius 2. 2. quest. 63. Summularij in verbo Acceptione personarum, & in verbo Dignitas, Sorusli. 3. De iust. & iure, quest. 6. & latius Abulensis ad cap. 22. D. Matth. qu. 108. & pluribus sequentibus. Sufficiet autem vt explicemus quid sit, ac quale peccatum ea sit, & in quibus habeat locum.

Quid sit & quale peccatum sit acceptione personarum.

SECTIO I.

32. **D**escribi potest personarum acceptione: vitium quo in distributione bonorum & onerum communium, id quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causae, ob quam non debetur.

Pro pleniori intelligentia autem notandum est praeter iustitiam commutativam, quae efficit vt inter personas priuatas seruetur aequalitas rei ad rem, ita scilicet vt alteri tantum reddatur, quantum ei detractum fuerit, constitui iustitiam distributivam inter personam publicam & priuatas; quae iustitia faciat vt bonum, & onus commune distribuatur legitime; nimirum e ratione, vt de illis plus vel minus illae personae accipiant quae plus vel minus dignae censentur. Quod dum non seruatur, sed is qui bona, aut onera communia distribuit (non seruata proportione dignitatis personarum in ordine ad eadem bona vel onera) illud quod debet euenire personae dignae, non tribuit eidem; sive absolute, sive secundum quantitatem debitam: sed confert illud alteri personae propter aliquam causam (vt quia consanguineus est) nihil; aut minus quam par sit, facientem ad rem. Tunc inquam committitur acceptione personarum de qua agimus.

33. Vnde intelligitur duo ad eam requiri. Alterum est, vt bona quae distribuuntur, sint communia; sive de se, sive destinatione distribuendis: vt si is ludos instituat propositis praemiis, haec enim distribuens, non quidem victoribus sed amicis, peccat peccato acceptionis personarum. Alterum est, vt interueniat condicio personae ob quam debeantur potius vni quam alteri; quia si ratio debiti ablit, cessat acceptione personarum. Sic enim apud Deum non est acceptione personarum, quia sua bona propria distribuit, ad quae nullum ius habent ij quibus distribuuntur. Illa autem ratio debiti respectu bonorum communium est dignitas quam quaeque pars communitatis consecuta est, redundante in ipsius communitatis dignitatem: cuius generis censentur doctrina, pietas, vigilantia & similia: quae quanto magis redundant in ipsam communitatis dignitatem, tanto bonis eiusdem digniorem reddunt personam. Respectu vero communium onerum quae sit talis ratio intelligetur ex dicendis in seq. num. 36.

34. Quod autem acceptione personarum sit peccatum genere suo mortale, consentiunt Doctores: quia fit cum proximi iniuria, quae de se est contra iustitiam, ac tanquam laesiva proximi, contra charitatem animae vitam: quod quidem est commune omni iniustitiae ex D. Thoma 2. 2. quest. 59. art. 4. Consentunt etiam Doctores, esse per accidens peccatum solummodo veniale: ex leuitate nimirum materiae: seu quando ea committitur in re parui momenti: aut quando ex duobus aliquo munere dignis, vnus est modicum tantummodo dignior.

In quibus locum habeat personarum acceptio.

SECTIO II.

35. **P**orro inter ea in quibus acceptio ipsa personarum habet locum, primo ponuntur beneficia Ecclesiastica, in quibus ea maxime contingit, quando minus dignus ad illa promouetur relicto digniori: multoque magis quando indignus. Id quod longam tractationem requirit tradenda in sequentibus lib. trigesimo, tractatu tertio, tit. 2. qui erit de acquisitione beneficiorum. Interea autem aduerte acceptionem personarum in beneficiis ipsis habere locum, quia non fuerunt instituta vt libere donarentur; sed principaliter, vt essent stipendia eorum qui munus aliquod in Ecclesia exercerent; & minus principaliter vt essent praemia distribuenda bene meritis de ipsa Ecclesia.

Ponuntur secundo dignitates, & officia saecularia: nimirum Praefidis, Senatoris, Praetoris, & familia: in quibus personarum acceptio contingit ob rationem praecedenti parem: quia officia saecularia & dignitates cum suis emolumentis, instituantur principaliter ad stipendia publicorum ministrorum: vt scilicet Respub. habeat idoneos; & minus principaliter vt viri bonis moribus, scientia, arte, ac prudentia praediti, conuenientia meritis accipiant praemia.

Vnde intelligitur, attendendum esse in eiusmodi distributione, tum vt eligatur qui aptus sit ad exercendum munus ad quod eligitur: alioqui enim peccaretur contra iustitiam commutativam, laedendo Rempub. in eo quod stipendium acciperetur, nec exhiberetur obsequium: tum vt attendatur meritum eorum inter quos fit electio, alioqui fieret contra iustitiam distributivam: secundum quam talia publica praemia distribuenda sunt melioribus seu magis aptis ad officia publica, ob quae sunt constituta.

36. Tertio loco per 12. regulam iuris in 6. ponuntur iudicia: in quibus personarum acceptio committitur quando Iudex, iuris, tanquam boni cuiusdam communis, dispensator constitutus, illud inter partes distribuit, & respiciens aliquid praeter causam merito: vt fit non modo cum in sententia ferenda, personae, non aequitate causae respicit: sed etiam cum causas aliorum protrahit, & aliorum expedit: aut cum vni parti longiorem tribuit terminum ad probandum, quam alteri quamuis sit par ratio vtriusque. Hinc Proverb. 18. dicitur, non esse bonum accipere personam in iudicio. Intellige non modo diuitis contra pauperem: sed etiam pauperis contra diuitem iuxta illud Leuit. 9. Non confideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: iuste iudica proximo tuo.

Quarto loco ponuntur onera publica, quae iuxta proportionem distribuenda debent. In illis autem personarum acceptione committi potest duobus modis. vno in impositione illorum, quando ceteris paribus per ea pauperes plus grauantur quam diuites aut etiam aequaliter: cum naturalis ratio dicat contrarium. Dixi, ceteris paribus: quia aliqua circumstantiae concurrere possunt, ob quas iudicandum sit diuites non deberet grauari: vt quia aliunde iam satis grauati. Altero modo contingere potest in exemptione ab iisdem oneribus: vt quando aliqui sine causa eximuntur, ita vt ceteri iniuste grauentur. Quod si iuxta adit causa eximendi, datur excusatio a peccato; vt cum ab illis milites eximuntur, quia quotidie exponunt se mortis periculo pro Respub. salute. Eximuntur item Clerici & Religiosi: quia per sua spiritalia opera, laborant pro obtinenda a Deo incolitate Respub.

Ceterum de tributis & gabellis, alisque id genus oneribus egimus pluribus in praed. lib. nono in explanatione quinti Canonis Bullae Coenae Domini, & in lib. decimo, tract. 4. capite vigesimoquarto, quae sufficere possunt ad notitiam acceptionis personarum contingentis in illis. Tantum occurrat hic obiter monendum, consequens esse ex proxime dictis, tributa quae imponuntur per capita hominum communiter iniusta esse, personarumque acceptionem continere, ob aequalitatem constitutam inter personas inaequales, perinde grauando pauperem ac diuitem. Esse item iniustis, ac personarum acceptionem continere, gabellas impositas super panem, quia praeterquam quod speciem aliquam habent crudelitatis, continent etiam nostram suam inaequalitatem inter personas quibus imponuntur. Nam in eis,

nisi aliunde fiat compensatio, pauperes euidenter plus grauatur, quam diuites: cum illi plus panis comedere soleant carentes alii cibis, quam diuites. Secus vero esse potest de impositis super carnes: quia minus ex eis comedere solent pauperes, quam diuites.

Postremo loco ponuntur delationes honoris, & reuerentia: in quibus acceptio personarum committitur, quando in publico consensu non assignatur cuique locus qui ratione suae conditionis & gradus ei debetur. Vbi aduerte, iuxta Diuum Thomam secunda secunda quaest. 63. art. quarto, titulum ob quem alicui homini honor & reuerentia debetur, esse excellentiam ei congruentem, quatenus rationalis est: siue congruat ex parte intellectus, prout congruit sapientia: siue ex parte voluntatis, prout congruit virtus: siue ex parte eius, cuius tenet locum. Sic ergo honorandi sunt homines sapientia & virtute praediti: itemque potentes, auctoritatem à Deo & à reipub. consecuti; qui cum vtriusque huius locum teneant, effecti sunt suo modo eiusdem potentiae participes, eoque nomine honorabiles. Sunt item honorandi, tum senes, eo quod senium sit sapientiae & virtutis signum; tum etiam diuites, non quidem ob diuitias praefice consideratas, sed vt ea sunt instrumenta virtutis, & ad multa bona opera facultatem praebent.

Vbi obiter aduerte, excusationem quidem esse posse à peccato, si diues praefice spectatus, honoratur exterius ob receptam consuetudinem, quae non censetur per se mala. Non vero si honoratur ob interiorum aliquam reuerentiam erga diuitias: per quam ea ita aestimantur, vt scientiae vel virtuti praefertantur aut exaequantur. Ea enim ratione committeretur peccatum acceptationis personarum: de quo D. Iacobus in cap. 2. suae Canonicae ait. Fratres mei, nolite in personam acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriae &c.

Notanda de acceptione personarum in distribuendis publicis officiis saecularibus.

SECTIO III.

AD iudicandum de acceptione personarum commissa in distribuendis publicis officiis saecularibus, vltra iam dicta, & ea quae ex dicendis suo loco de beneficiorum Ecclesiasticorum dispensatione, ob rationem paritatem, satis intelligi poterunt, sequentia notare oportet.

Primum est. Conferre indignis eiusmodi officia, non solum peccatum esse mortale, sed etiam vt plurimum obligare, tum collatorem ad deponendum constitutum à se in tali officio: tum eundem constitutum, ad resignandum id ipsum officium. Ratio est: quia reipublica in eo laeditur, dando ei officialem indignum, cum dignus ex iustitia illi debeatur. Vt ergo tali iustitia, prout debet, satisfiat, amoto indigno dandus est dignus. Accedit, quod ex tali collatione nascatur multorum malorum occasio, quae tollenda est per remotionem causae ex qua nascitur.

Itaque mortaliter peccant non modo conferentes indignis magistratum officia: sed etiam indigni ipsi, qui suae indignitatis sibi conscij, talia siue acceptant siue reiciunt: propter iustitiae nimirum distributivae violationem, in quam consentiunt: ac propter periculum cui exponuntur agendi multa contra iustitiam commutativam, quando officia annexam habuerint iurisdictionem; vt Gubernatorum, Iudicum, Praetorum, & caeterorum id genus Magistratum. Ac etiam propter reipub. damnium inde proueniens: maxime in eo, quod digni dum vident talia officia indignis conferri, despondentes animum, negligant studia per quae reddantur ipsius reipub. ministris idonei. Quibus tamen non obstantibus, si quis esset bene meritus de Principe: probeque sciretur nolle facere iniustitiam in exercitio alicuius officij, posset talis in eo tolerari, assignato ipsi a superiore docto, qui suppleat defectum doctrinae ipsius: vel certe dari ei vicarius, qui officio illo fungatur accepta congrua stipendiorum portione.

Secundum est. In electione ad officia saecularia maiorem rationem habendam esse utilitatis reipub. quod spectat ad iustitiam commutativam; quam meriti personarum, quod spectat ad distributivam: ita vt ille aliis ad officium obtinendum habendus sit dignior, qui cum maiore utilitate Reipub.

illud obtineat cogno citur. Ratio est: quia talia sunt principaliter instituta ad utilitatem Reipub. eaque de causa, in hac honores ac stipendia attributa sunt suscipientibus illa.

Tertium est. Excollatione publici officij facta indigno, praeter peccatum, oriri obligationem damna inde secuta refarciendi, tam ab eo qui officium contulit, quam ab ipso indigno qui damnium intulit. Quod tamen locum non habet, quando ipsamet reipub. contulerit officium indigno: quoniam si ipsa damnium inde patiatur, debet illud imputare sibi; quae tali periculo se sponte exposuerit, cum non fiat volenti iniuria. Secus esset vero, si indignus per vim curasset officium sibi à Reipub. conferri: aut eam per malitiam laederet in aliquo: in quo laesurum esse, ea non potuit probabiliter existimare. In vtroque enim hoc casu is tenetur refarcire damnium ipsi reipublicae illatum. Teneatur praeterea refarcire damnium per iniustitiam illatum ciuibus, quantumcumque reipub. officium ei sponte contulerit. Non enim ea de causa excusatur, vt nec si Princeps contulisset.

Quartum est. Peccatum acceptationis personarum ratione infidelitatis, committi à Proregibus, praesidibus consistoriorum regionum, & aliis quibus à Regibus aliisve Principibus non agnoscuntur superiores in terris suis commissi est potestas & cura dispensandi officia ipsa saecularia, quoad dignioribus praefertunt minus dignos. Nam non esse eam mentem illorum quorum vices gerunt debet probabiliter praesumere, cum consularium sit melius, ac magis deceat bonum Principem; neque careat probabilitate; Immo vero censeri possit moraliter certum, quod princeps ipse ad id teneatur ob incommodum antea tactum: quod scilicet aliqui negligantur studia & alia exercitia quibus ciues redduntur idonei ad publica munia obeunda. Etenim Rex etiam ex iustitia teneatur vitare damnium reipub. vt pote qui ab ea potestatem & imperium accepit in utilitate illius, non in detrimentum. Adde quod cum rex debeat talia officia aliis distribuere (quandoquidem non potest solus ea obire) non debeat id facere pro mera sua voluntate absque villo ordine; id quod sine dubitatione redundaret in reipub. detrimentum, cui ipse obuiare teneatur ex iustitia. Debet igitur in eo seruare aliquem ordinem: qui conuenientior esse nequit pro reipub. commodo quam ordo iustitiae distributivae: postulans, vt nisi necessitas aliud exigat, singula singulis pro vniuersaliusque dignitate & merito conferantur.

Quintum est. De rigore iuris naturalis, saecularia ipsa officia vendi posse, etiam si id non expediat extra casum grauis necessitatis. Probatur: quia reipublica libera, potest seipsam vendere: et in casu grauis necessitatis, vt patet ex eo quod Gen 47. Aegyptij se & suam terram vniuersalem graui necessitate famis pressi, vendiderunt Pharaoni, emere sancto Ioseph. Multo magis igitur potest officia sua vendere, quae sunt bona quaedam publica pretio aestimabilia: vt pote lucrosa, nec spiritalia aut spiritalibus annexa. Malis autem quae possunt inde oriri, prouideri potest curando, vt non nisi dignioribus magisque idoneis, idque moderato pretio, vendantur. Hoc autem quod dicitur de reipub. pari ratione dici potest de summo Principe, in quem illa transtulit potestatem suam disponendi de bonis communibus: non vero de principe inferiore, seu superiorem recognoscente, quia non est in eum similiter translata eiusmodi potestas.

Iam quod talis venditio non expediat, etiam si fiat dignioribus, ex eo patet: quod vix possit impediri, quin ille qui emit conetur lucrum quaerere non solum ad sustentationem suam, sed etiam ad recuperationem pecuniarum quas pro officio soluit: quia item plerumque ambitio sit, nec satis dignis eadem officia isto modo deantur: ac quin ea de causa, languent studia virtutis & literarum: ita vt merito iure ciuili prohibita sit huiusmodi venditio in Authenticis collat. 2. titul. 2. cap. primo, vbi praecipitur vt personae quibus officia publica conferuntur, nihil soluant.

Postremum est: Eum qui aliquid huiusmodi officium publicum suscipit, obligare se tacite: tum ad curandum ne sua negligentia detur damnus vllum, cui debeat obuiare, officij sui administratione: tum etiam ad illius, cui per tale officium seruit, commoda quam commode poterit promouenda. Censetur enim id in se recipere, admittendo officium quod probe nouit tali mente sibi dari: cum nemo sit qui famulum

velit habere, nisi quem expectat officio suo functurum vtiliter. Quæ tamen ex parte obligatio nõ est ad restitutionem aliquam, nisi detur damnus quod adhibita morali diligentia potuit vitari: aut omittatur aliquid ex officio faciendum necessario, in alterius commodum. Nam extra hos casus peccatur tantummodo contra fidelitatem requirentem, vt quam commode fieri potest seceturur commoda illius, cuius obsequio deuincti sumus. Eaque de causa ij delinquant, iuxta quartum notabile præcedens, qui non curant sollicitè publica officia dignissimis maximeq; idoneis committere: præsertim cum in eo perinde agant infideliter, ac agit œconomus qui cum teneatur, quam commode potest, domino suo operarios maxime idoneos conducere, eligit minus idoneos spectans in eis, quod sint amici aut consanguinei, aliudve eiusmodi, cui infideliter posthabet eiu(s)dem domini sui commodum. Quocirca grauius peccant tanquam violantes fidem datam reipublicæ, qui huius publicæ officia (præsertim ea ex quibus bonus status ipsius multum pèdet, vt v.g. gubernatoris, præsidis, consiliariorum, secretarii, thesaurari, &c.) conferunt sanguine vel amicitia coniunctis: aut ijs qui munera obtulerunt, aut qui suis priuatis intentionibus seruituri sunt, aliis longe aptioribus omisiss.

Notanda de acceptione personarum in iudiciis, & in delationibus honoris, ac reuerentia.

S E C T I O I V.

40. P Rimum notandum est: acceptiõnem personarum in iudiciis damnabilem esse, haberi aperte ex cap. 18. Prouerb. illis verbis: Accipere personam in iudiciis non est bonum. Neque iustificari ex condiõione personæ pauperis: cum dicatur Exodi. 23. Pauperis quoque non miseraberis in iudicio. Hinc deregulis iuris in 6. regula 12. absolute dicitur. In iudiciis non est personarum acceptio habenda. Peccatum autem esse grauisimum, patet: quia monstro simile est, vt Iudex qui peculiariter est iustitiæ custos, iustitiam labefactet: prout ei contingit cum in iudiciis ferendis non procedit secundum ordinem iustitiæ distributiue, exigentis vt quanto quis dignior est fauorabili sententia, tanto magis faueatur ei in iudicio: itaut Iudex contra eiusmodi ordinem faciat (ideoque personarum acceptor sit) qui alicui indigno patrocinatur sententia fauorabili, quæ alteri digniori debebatur. Quam dignitatem, aduertere pensandam esse secundum causæ æquitatem vniuscuiusque personæ.

Secundum notandum sumitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 60. art. quinto. Est autem: Iudiciis semper esse iudicandum secundum legem scriptam, si ea contineat ius naturale, à quo, tanquam Dei constitutione, nunquam licet recedere. Sin contineat tantum ius humanum, secundum eam, tanquam Principis sui constitutionem, Iudici inferiori semper quoque iudicandum esse; nisi casus adit quem consuet legistatorem noluisse verbis legis comprehendere. In iudicando enim, legatoris mens, quæ est legis anima, attendenda est potius, quam cortex verborum. Quod si de ipsa mente legislatoris dubitare contingat, is consulendus est. Quod si fieri nequeat commode, nec res moram patiatur, sequendum erit illud quod probabilius iudicatum fuerit, esse de ipsa legislatoris mente, quæ præualet verbis. Atque si de ea sit dubium in vtramq; partem probable, iudicandum erit secundum verba legis: quia hæc tunc, velut manet in possessione suæ autoritatis, & in dubio potior est conditio possidentis. Neque iudex inferior, qui ex officio custos est legis, potest eam priuare sua autoritate.

Alia vero est ratio de summo Principe qui autoritatem habet dispensandi in sua aut sui prædecessoris lege: eiusque rigorem vel pœnam relaxandi, aut mitigandi prout existimauerit reipub. expedit: cuiusmodi potestate inferiores carerent, nisi eis fuerit expresse aut tacite à Superiore concessa.

Tertium notandum, est acceptiõnem personarum habere locum in iis etiam iudiciis, quæ relinquuntur Iudicis arbitrio, tæ de quibus lex nihil statuit. Ratio est: quia non minus tenetur Iudex seruare ordinem iustitiæ distributiue in iudiciis, si nullæ sũt ei præscriptæ leges, quam nunc tenetur constitutis legibus. Nam autoritas ipsi concessa est

ad exercenda iudicia, ea dispensando tanquam communita bona, ac vindicando ab iniuriis illos de communitate, qui eadem patiuntur.

Quartum notandum, est versari in dubio, An Iudex absque acceptiõne personarum possit in fauorem amici iudicare secundum opinionem quamcumque probabilem, quando ius dubium est inter Doctores, Respondendum autem videtur, cum Grego. à Valentia 2. 2. disput. 5. quæst. 7. puncto 4. tribus propositionibus.

41. Prima est, Iudicem si rationabiliter putet vtramque dubii partem æque probabilem esse, licite posse iudicare secundum eam quæ magis fauet amico: Ratio est: quia tunc non tenetur ex vi iustitiæ distributiue, magis alteri quam amico conferre bonum iudicii fauorabile. Cum enim æque ac æteri sit dignus, ratio iustitiæ distributiue non dicat potius illi quam alteri, esse tunc fauendum: quia deest fundamentum talis dictaminis, nempe maior dignitas vnus quam alterius. At vero vbi cessat ratio iustitiæ distributiue, cessat pariter acceptio personarum ei opposita. Cessabit igitur in casu istius propositionis, perinde ac in eo, in quo ex communi sententia, superior beneficium Ecclesiasticum conferre potest cui voluerit ex pluribus, qui æque digni se ad illud offerunt.

Si obiciatur inferri ex hac doctrina, Iudicem posse in tali dubio, nunc secundum vnã opinionem, & alias secundum contrarium iudicare pro amico. Respondetur cum Soto de iustitiâ & iure lib. 3. quæst. 6. art. 5. in fine, id non habere apertam peccati rationem: dummodo absit scandalum & caueatur sollicitè ne amicitia, aut affectus alius offundat in intellectu caliginem, per quam in probabilitate diiudicanda decipiatur erretque. Si rursus obiciatur rationem iustitiæ distributiue exigere vt distributio rei communis fiat secundum cuiusque dignitatem. Quare æque dignos debere æquam partem accipere. Respondetur id habere exceptionem in iudiciis, in quibus ad vitandas nimias perplexitates, & occasiones multiplicandarum litium, ius fauorabile ei soli tribuitur ex obligatione, ad quem spectat secundum magis probabilem opinionem, nec diuidi solet inter litigantes. Quæ maior probabilitas deficiens statuit arbitrio Iudicis. Neq; est quod quis vrgeat, cum cui æque probabilis opinio fauet pati damnum: quia tenetur illud pati propter bonum cõmune, sicut & patitur is contra quem præscriptio currit.

42. Secunda propositio est, Iudicem qui vnã dubit partem ita putat esse altera probabiliorẽ, vt simul existimet illam veram esse, & hanc falsam, committere peccatum acceptiõnis personarum, si ob amicitiam, vel aliam eiusmodi causam, ferat iudicium secundum opinionem, quam minus probabilem falsamque esse putat. Ratio est: quia contra rationem iustitiæ distributiue, non attendit ad dignitatem maiorem, ex qua vni potius quam alteri debetur iudicium fauorabile. Quo debito malitiosè fraudat eum, quem secundum opinionem probabiliorẽ & veram, iudicat aut iudicare debet fauorabili iudicio digniorẽ esse, quam alterum pro quo fert sententiam, secundum opinionem quam minus probabilem ac etiam falsam existimat.

Tertia propositio est, Peccare quoque Iudicem peccato acceptiõnis personarum, nisi iudicet secundum opinionem quam existimat probabiliorẽ etiam si adhuc circa eam non nihil hæsitet nec omnino putet contrariam falsam. Ratio est: quia is cui fauet opinio existimata probabilior, censetur eo ipso dignior sententia fauorabili. Quare si alter in iudicio ei præferatur, quia fiet contra ius dignioris, personarum acceptio contra iustitiam distributiua admitteretur.

43. Quintum notandum, est honores qui in repub. singulis pro dignitate exhiberi possunt, & debent: dupliciter considerari: tum vt actu exhibentur huic vel illi personæ: tum vt possunt huic vel illi exhiberi: prioreque modo non esse bona communia, in quibus acceptio personarum habet locum, cum sint particularia ac propria singularum personarum quibus exhibentur: posteriore modo vero bona esse communia morali æstimatione; ex qua proueniat vt debeant pro cuiusque dignitate distribui: quod si secus fiat violata iustitiæ distributiue regula, committatur peccatum acceptiõnis personarum: quale est (quod D. Iacobus reprehendit in cap. 2. sue canonice) si quis ob diuitias magis honoretur,

quam

quam alius longe honore dignior propter excellentem virtutem.

Sextum notandum, est honorem esse bonum commune, quod debeat huic aut illi applicari in compensationem dignitatis per quam de communitate bene meretur: etiam si particulariter non bene mereatur de persona a qua exhibetur. Atque esse bonum talis naturæ, quod ad vitandam personarum acceptionem, priuata etiam quæque persona debeat (prout recepta consuetudo satis ostendit) illud distribuere seruata proportione iustitiæ distributiue. Cuius generis acceptionio personarum, si attentis omnibus circumstantiis censetur esse irreuerentia grauis, poterit iudicari peccatum mortale, tanquam notabilis lætio proximi in bonis ipsius honorariis: quæ pluri estimantur, quam pecuniaria: in quibus grauem lætionem proximi, mortale cõstitueret constat.

CAPVT IV.

De vsuræ malitia.

SVMMARIVM.

- 44 Tractantes de vsuræ, & eiusdem propriæ ratio.
 45 Error est contra fidem affirmare eam non esse peccatum.
 46 Scriptura sacra loca ex quibus error refellitur.
 47 Exploratio eorum quæ in contrarium obijci possunt.
 48 Non modo canonico sed etiam ciuili iure prohiberi vsuram.
 49 Prohiberi quoque iure naturæ.
 50 Vsuram non excusant vsus pecuniæ mutuatæ; nec fructus, aut commoditas proueniens ex ea.
 51 Quæ priuatio oportunitatis rem vendendi pecuniæ, potest excusare ab vsuræ & quæ non possit.
 52 Expectatio temporis non excusatur ab vsuræ: nec item priuatio oblationis in possessione propria pecuniæ: nec affectus beneuolentia exhibitus mutuario.
 53 Nec etiam peccatum, nisi sit particulare: nec numeratio pecuniæ adiunctum haberet aliquod onus.
 54 Nec liberatio à fideiussione, aut quod utilius sit mutuario accipere sub vsuræ, quam non accipere.
 55 Nulla humana potestas reddere potest vsuram licitam.

44

De vsuræ per quam contractus ciuiles de rebus temporalibus, sicut per simoniam contractus ecclesiastici, de rebus spiritualibus vitantur, agitur in iure canonico apud Gratianum dist. 46. in duobus vltimis capitibus, & infuquenti dist. 47. itemque causa 14. quæst. 3. 4. & 5. In Decretalibus verò tam antiquis, quam nouis, ac in Clementinis, titulo de vsuris. In iure ciuili autem lib. 22. Digestorum, tit. 1. & 2. in lib. 4. Codicis, tit. 32. & 33. & alibi prout notatum videri potest apud Petrum Gregorium lib. 3. Partitionum iuris canonici in initio tituli quinti. Tractant de eadem Theologi scholastici in 4. dist. 15. & D. Thomas ac interpretes ipsius 2. 2. quæst. 78. Summularij in verbo vsuræ, alijque magno numero: & inter eos late Conradus de contractibus, à quæst. 21. ad 50. Medina toto Codice de acquisitionibus per vsuram, Nauarrus in coment. De vsuris ad cap. Si sceneraueris 14. quæst. 3. & in Enchir. cap. 17. à numero 206. Couar. lib. 3. variarum resolut. cap. 1. 2. 3. & 4. Sotus in lib. 6. de iust. & iure, quæst. sexta. Ludouicus Lopez in parte posteriore sui instructorij, à cap. 54. ad 86. Petrus à Nauarra lib. 3. de restit. cap. 2. part. 2. & ex nostris aliquot; maxime autem Ludouicus Molina de iust. & iure in 2. tractatu tomii primi à disput. 503. ad 336. circumfertur quoque volumen impressum Francoforti continens tractatus de ea trium eruditorum virorum Petri Gregorij, Alfonso à Neapoli, & Lælii Zecchi.

Cum autem cætera quæ ad illam pertinent iam sint tradita in præcedenti libro decimo, cap. 26. hic consideranda occurrunt tum ipsius malitiæ: tum interesse per quod maxime talis malitiæ excludi censetur: (aliæ causæ ab ea excusantes considerabuntur cum dicetur de mutuo in seq. lib. 25) tum demum petentes ad vsuram, vt intelligatur an participant in eadem malitiæ: de qua iudicandi rationem aperire, est huius loci maxime proprium. Incipiendum esset autem ab explicatione, nominis, definitionis, & distinctionis vsuræ; nisi iam tradita esset morte citato. Ea ergo præsupposita sufficere potest hic prænotasse: vsuram consistere tantum in

mutuo, nec locum habere in aliis contractibus: nisi vt in rationem aliquam habent mutui. Eam autem tunc contingere, cum ex vi mutui lucrum exigitur, deducitur in pactum vel intenditur principali intentione. Ad quod aduerte non sufficere, quod quis non daret mutuo, nisi inde speraret lucrum: sed amplius requiri vt ultra eam spem, pluri faciat lucrum ipsum, quam quid aliud. Ac proinde si quis principaliter ex amicitia, vel misericordia daret mutuo, etiam si secundario lucrum aliquod inde speraret non deductum in pactum: sed vt remuneratorium, de gratia non de iustitia debitum: non esset proprie vsuræ, vt bene contra Sotum docet Nauarr. in Enchir. cap. 17. n. 109. Nec item esset, si ex alio titulo, quam ex vi mutui lucrum quæreretur: vt ratione lucrificantis, aut damni emergentis, aut alterius oneris estimabilis pecuniæ iudicio prudentis. Lucrum autem, idve quod ultra quantitatem rei mutuatae exigendo vi mutui, aut etiam principaliter intendendo, committitur vsuræ, nõ solum est pecuniæ, sed etiam id quod est pecuniæ estimabile, vt seruitus emendi tantum in mutuantis officina; vel molendi tantum in ipsius molendino, vel coquendi in ipsius furno.

Vsuram est licentiam error est in fide.

SECTIO I.

Atque vt his præmissis de vsuræ malitiæ dicere aggrediamur: quod ea moraliter mala, illicita que sit, ac de se peccatum, receptissimum est, ac indubitatum apud Catholicos, propter definitionem Concilij Viennensis quæ habetur in Clemen. vnica. De vsuris §. finali his verbis. Sane si quis in illum errorem incidit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos quos de errore huiusmodi diffamatos inueuerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omitterent. Quo errore laborasse Albigenses hæreticos notat D. Anton. 4. part. tit. 11. c. 7. §. 5. in fine: itemque Græcos, schismaticos, ex Guidone carmelita habet Alfonso à Castro in fine librorum aduersus hæreses.

Refutatur autem primo talis error, ex 7. præcepto Decalogi; quo ex cap. Pœnale. 14. quæst. quinta prohibetur omnis illicita vsurpatio rei alienæ; qualem esse vsuram qua lucrum accipitur ex mutuo vi mutui, hac ratione concluditur. Illicitum est, & contra iustitiam commutatiuam in commutatione vnus rei pro alia, plus exigere & accipere quam valeat res ea quæ datur, nisi aliquid aliud interueniat ratione cuius illud amplius iuste accipiat. At in mutuo recipere aliquid ultra sortem, quantitatemue rei mutuatae (quod dicimus facere lucrum ex mutuo vi mutui) est pro commutatione rei quæ datur, plus accipere quam iuste accipiendum fuit. Ergo lucrum facere ex mutuo vi mutui, est illicitum, & contra iustitiam commutatiuam: & per consequens vsurpatio illicita rei alienæ. Cuius ratio inationis maior sumptio patet in venditionibus, locationibus, ac quibusvis aliis commutationibus: in quibus vt iustitia seruatur, semper respicitur ad æquiualens: siue pretij in ordine ad rem quæ venditur, siue pensionis in ordine ad usum rei quæ locatur. Minor autem ipsa comprehensionem terminorum ex quibus constat, potest nota esse: quia ultra sortem accipere, non est aliud, quam accipere ultra valorem rei quæ datur mutuo; vt fit quando res ipsa principalis quæ redditur, sola adæquat per omnia illud quod mutuo datum est: nec ea contentus mutuanus, aliquid ultra accipit. Authoritates sacrarum Scripturarum, quibus confutari potest memoratus error, habent Numerorum c. 22. versu 25. Deut. 23. versu 19. Ecdi. 2. c. 5. ver. 7. Psalm. 114. verbis illis: Qui pecuniam suam nõ dedit ad vsuram; quibus præceptum Dei contineri habetur ex cap. Si quis oblitus, & ex cap. Quoniam. 14. quæst. 4. illudque obligare sub mortali patet ex ijs quæ in eod. Psal. antecedunt: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Item Psal. 54. ver. 12. Proverb. 28. versu 8. Ezech. 8. versu 8. & versu 13. cuius verba sunt. Ad vsuram dantem, & amplius accipientem nunquid viuet? non viuet. Quæ quidem satis indicant vsuram (vt pote morte dignam) esse peccatum mortale. Adde quod habetur in seq. cap. 22. versu 12. & Luc. 6. versu 34. & 35. Ita vt merito

dicatur